

CZU:37.07

DOI: 10.36120/2587-3636.v21i3.81-86

DELIMITĂRI CONCEPTUALE ALE MANAGEMENTULUI

Adriana ISTRATE-ȘTEFĂNESCU, drd.

<https://orcid.org/0000-0002-5784-0313>

Bacău, România

Rezumat. Studiul conține o incursiune în delimitarea conceptului de *management* care reprezintă activitatea de *conducere eficientă* necesară în societatea modernă și postmodernă (contemporană) în orice domeniu social (economic, politic, cultural, comunitar, pedagogic, sportiv, artistic etc.). Ea este concepută și realizată în diferite modalități, argumentate teoretic și susținute metodologic și praxiologic, în funcție de condițiile specifice existente în fiecare epocă istorică, în fiecare etapă sau perioadă de dezvoltare a societății – politică, economică și culturală, comunitară și spirituală, *pedagogică* etc.

Concepte-cheie: management, educație, manager, pedagogie.

THE MANAGEMENT CONCEPT

Abstract. The study contains an incursion in delimiting the management concept which represents the efficient management activity necessary in modern and postmodern (contemporary) society in any social field (economic, political, cultural, community, pedagogical, sports, artistic, etc.). It is conceived and realized, in different ways, theoretically argued and supported methodologically and praxiologically, depending on the specific conditions existing in each historical epoch, in each stage or period of development of society - political, economic and cultural, community and spiritual, pedagogical and so on.

Keywords: management, education, manager, pedagogy.

La origini, *managementul* a avut în vedere *conducerea eficientă a producției industriale moderne*, realizată prin valorificarea optimă a resurselor economice existente în fiecare întreprindere. S-a afirmat ca *știință* la începutul secolului XX, prin contribuția a doi autori celebri: francezul Henri Fayol și americanul Frederick Taylor [5, 10]. Ei au elaborat *teoriile clasice* ale organizării conducerii economice în societatea industrializată timpurie, pe cale de afirmare socială. *Managementul* este definit în raport de mai multe funcții care, în termenii utilizați de H. Fayol, subliniază capacitatea administrativă a conducătorilor de „a prevedea și a planifica, a organiza, a conduce, a coordona și a controla” [5, p. 6].

La nivelul de dezvoltare socială, atins la începutul secolului XX, cei doi autori au promovat un *management administrativ*, care pune accent pe respectarea unor *reguli raționale birocratice* tratate ca *principii ale eficienței economice*, aplicabile în *context* relativ stabil, restrâns și divizat pe domenii înguste, *context* existent în societatea industrializată bazată prioritar pe mecanizarea muncii. La acest nivel se vorbește, chiar până în prezent, de existența unui „*management birocratic*”.

În perioada interbelică, *managementul economic* a evoluat prin contribuția mai multor *școli de gândire* [4, 7]: a) *tradițională* centrată asupra producției eficiente; b) *behavioristă*, centrată asupra comportamentului actorilor sociali, integrați în producția

industrială; c) *cantitativă*, centrată asupra studiilor matematice și statistice aplicate în analiza economiei; c) *calitativă*, centrată asupra studiului psihologic și sociologic al relațiilor umane; d) *sistemică*, centrată asupra legăturilor existente între dimensiunea economică – psihologică – sociologică a producției, necesare pentru luarea unor *decizii eficiente* la nivelul organizației cu funcție *productivă* abordată global.

Managementul ca teorie a conducerii sociale eficiente a fost dezvoltat și prin contribuția sociologiei și a psihologiei sociale [11]. La acest nivel, putem aminti teoria socială a organizației birocratice raționale (Max Weber, anii 1910-1920), teoria valorificării psiho-sociale a resurselor socio-umane (Rensis Lickert, anii 1960), teoria organizațiilor sociale complexe (Warren Bennis, anii 1970-1990) etc.

În context pedagogic, pe fondul unei teze de doctorat la specialitatea „*Management educațional*”, este important să amintim și de evoluția „școlii behavioriste” în societatea modernă și contemporană, care a dus la afirmarea conceptului care definește „managementul comportamentului uman”, care deschide „calea spre succes” prin optimizarea deciziilor pe baza analizei raporturilor dintre *variabilele individuale* (psihologice) – *culturale* (socio-educaționale) – *situaționale* (contextuale, externe și interne). La acest nivel, putem evidenția și acea tendință postmodernă de abordare calitativă a conducerii eficiente prin apelul la „psihologia managerială”, expresie a unei *culturi sociale superioare* care valorifică și îmbină optim resursele comportamentale, care susțin *competența: economică – politică – sociologică – psihologică – psihosocială – pedagogică* [9].

Evoluțiile semnalate în managementul contemporan evidențiază următoarele tendințe, confirmate în timp, semnificative și pentru *creșterea calității activităților metodice* necesare în cadrul instituțiilor școlare, dezvoltate în contextul actual al sistemului și al procesului de învățământ [3, pp. 20-21]:

1) Abordarea *intradisciplinară* (în interiorul pedagogiei – vezi *managementul organizației școlare* ca parte a *teoriei generale a educației*), *interdisciplinară* (pedagogie – management), *pluridisciplinară* (pedagogie – management / psihologie, sociologie, politologie, psihologie socială etc.), *transdisciplinară* (conducerea managerială a educației / instruirii / proiectării curriculare în cadrul sistemului și al procesului de învățământ) a conducerii instituției școlare la nivel de „organizație de tip postindustrial”, afirmată în contextul cultural deschis al societății postmoderne, informaționale, bazată pe cunoaștere.

2) „Accentuarea *caracterului anticipativ* al conducerii care devine *o conducere strategică și inovatoare*”, care își propune, prin *tematica metodică* abordată, asumarea unor *obiective* cu mize pe termen mediu și lung, realizabile în condiții de creativitate socio-pedagogică superioară, necesară pentru depășirea critică și calitativă a situației existente, a succesului atins la un anumit moment dat.

3) Consolidarea viziunii globale și integratoare construită în condiții de cercetare și perfecționare *metodică* a conducerii manageriale a instituției școlare, abordată și dezvoltată ca *organizație socială complexă*, în cadrul căreia execuția administrativă este realizată în funcție de *decizia managerială optimă*, „conceptuală”, vizionară, strategică [12].

4) „Stimularea flexibilității sistemelor de conducere, generată de necesitatea adaptării continue a acestora la schimbările rapide care au loc în mediul înconjurător”, în context deschis, intern (școală, *comisii / catedre metodice*, clasă de elevi, comunitate școlară, comunitate educațională locală) și extern (ambianță educațională sau climat psihosocial existent în societate, în plan comunitar, în natură, politică, economie, în viața culturală, spirituală etc.).

5) Perfecționarea funcției de manager școlar implicat la toate nivelurile organizației, nu doar la *vârf* ca director, ci și la nivel *intermediar* (ca responsabil al comisiilor / catedrelor metodice) și *local* (profesorul de specialitate ca manager al activității de educație / instruire realizată prin intermediul materiei școlare predată; profesorul-diriginte ca manager al clasei, coordonator al colectivului didactic al clasei, organizator al relației de *parteneriat* cu familia, cu comunitatea educațională locală).

6) Dezvoltarea laturii motivaționale a personalității managerului școlar (director, responsabil de comisie metodică, profesor de specialitate, profesor-diriginte), aprofundată la nivel superior (motivație internă, convingeri ferme, susținute cognitiv, afectiv, volitiv, caracterial, raportate la un ideal individual centrat asupra autoperfecționării *metodice* a tuturor activităților pedagogice, a tuturor rolurilor pedagogice asumate).

7) Valorificarea conducerii organizației școlare la nivelul raporturilor optime existente între toate sectoarele instituției (conducere pedagogică și administrativă – comisii / catedre metodice, secretariat, sector juridic și administrativ etc.), consolidate în context intern (în cadrul comunității școlare), dar și extern, în relațiile cu comunitatea educațională locală, cu factorii implicați în *parteneriat*, cu inspectoratul școlar teritorial, cu ministerul educației.

Definirea conceptului de management din perspectivă pedagogică poate fi realizată pe baza a două *modele de analiză* și operare, complementare. Ele au în vedere semnificațiile sociale generale și cele specific pedagogice ale *managementului* ca activitate de *conducere eficientă*, afirmată în epoca modernă și contemporană în toate sectoarele societății.

Pe de o parte, este nevoie de o raportare a conceptului de management educațional la *semnificațiile generale ale managementului* înregistrate în alte domenii sociale, în economie, în sistemul social global (studiat de sociologie), în politică, în psihologia socială.

Pe de altă parte, trebuie realizată o delimitare clară a conceptului de *management pedagogic* (în *pedagogie*) sau de *management educațional* sau de *management al*

educației (afirmat ca știință pedagogică sau știință a educației) de celelalte tipuri de management social (economic, sociologic, politic, psihosocial etc.).

Managementul pedagogic / educației sau *managementul educațional* definește *activitatea de conducere eficientă* a educației și a instruirii în cadrul sistemului de învățământ, organizației școlare, comisiilor și catedrelor metodice, al clasei de elevi, al lecției ca principală formă concretă de organizare a instruirii în contextul procesului de învățământ etc. O astfel de delimitare, care nu este întotdeauna clarificată și asumată în literatura de specialitate, ne poate conduce la adoptarea formulei generice de *management pedagogic* (în *pedagogie*) sau de *management educațional*.

Această *nouă știință a educației* are ca obiect de studiu specific „conducerea formală a unei organizații / instituții sau a unei / unor părți din aceasta”. Metodologia de cercetare specifică, promovată la nivel de *management educațional*, are în vedere „coordonarea activității indivizilor și grupurilor umane pentru îndeplinirea *obiectivelor* organizației / instituției sau ale subcomponentelor respective”, raportate la finalitățile sistemului și ale procesului de învățământ [8, p. 699].

Managementul educațional preia o serie de semnificații ale conceptului de *management*, elaborate și dezvoltate de alte științe socio-umane, valorificate la diferite niveluri de referință, în economie, sociologie, politologie, psihologie socială. În *economie* „managementul vizează activitatea de conducere și valorificare deplină a resurselor” *economice*, proprii unei unități de producție (agrară, industrială, postindustrială etc.). În sociologie, „managementul vizează activitatea de conducere a unei organizații înțeleasă ca sistem global” dezvoltat în cadrul unor raporturi „determinante la nivel macrostructural și microstructural”. În *politologie* (sau în științele politice) „managementul vizează *știința și arta* conducerii unei organizații prin valorificarea deplină a intereselor” tuturor membrilor acesteia. În *psihologia socială*, *managementul* vizează *conducerea optimă a comportamentelor umane* prin valorificarea tuturor resurselor cognitive, afective, motivaționale etc. ale membrilor organizației, abordate individual și – mai ales – în context de grup [3, p. 23-24].

În această perspectivă, *managementul educațional*, definește activitatea de *conducere optimă a organizațiilor / instituțiilor* care îndeplinesc *funcții formative* generale, în cadrul sistemului de învățământ. Acest tip special, superior, de conducere, este confirmat la nivel de conducere: 1) eficientă, 2) globală, 3) optimă, 4) strategică, 5) inovatoare.

1. *Conducerea eficientă*. Aceasta implică valorificarea resurselor pedagogice existente sau disponibile, în context determinat (școală, comisie metodică, sistem de învățământ național, rețea școlară la nivel teritorial, clasa de elevi etc.). La acest nivel *managementul educațional*, *valorifică* cerințele promovate de *managementul economic*, adaptate la specificul sistemului și al procesului de învățământ. În cadrul sistemului și la procesului de învățământ sunt angajate *resursele pedagogice*, pe care le prezentăm în

ordinea importanței lor: *informaționale* (plan, programe, manuale, auxiliare școlare etc.) – *umane* (care vizează prioritar cei mai importanți „actori ai educației”, profesorii și elevii) – *didactico-materiale* (spațiul și timpul pedagogic, cu toate mijloacele de învățământ disponibile) – *financiare* (bugetul național, teritorial și local, pentru educație; alte surse obținute în condiții de parteneriat, cercetare pedagogică, sponsorizare etc.).

2. *Conducerea optimă*. Aceasta implică adaptarea psihologică și sociologică la calitatea și cantitatea resurselor și a condițiilor pedagogice existente în cadrul activității în instituția școlară, la clasă, în laboratorul, cabinetul sau atelierul școlar, în derularea activităților *metodice*, de perfecționare și cercetare didactică operațională, de orientare școlară și profesională, de consiliere în carieră, de parteneriat cu familia și comunitatea locală etc. La acest nivel, *managementul educațional valorifică* cerințele promovate de *managementul psihologic (psiho-social)* și *sociologic* (socio-economic, socio-cultural, socio-comunitar) adaptate la specificul școlii ca instituție / organizației de tip preuniversitar.

3. *Conducerea globală*. Aceasta implică asigurarea interdependenței funcționale existentă între toate componentele organizației / instituției (organizațiilor / instituțiilor) în context macrostructural (sistem social – sistem de educație – sistem de învățământ) și microstructural (proces de învățământ – școală – comisii / catedre metodice – elevi – reprezentanți ai comunității educaționale locale etc. La acest nivel, *managementul educațional valorifică* cerințele promovate de *managementul sociologic*, adaptate la specificul sistemului și ale procesului de învățământ.

4. *Conducerea strategică*. Aceasta implică raportarea la interesele generale, de grup și individuale, ale tuturor „actorilor educației” privite din perspectiva dezvoltării optime a organizației / instituției (organizațiilor / instituțiilor) pe termen mediu și lung, în contexte sociale deschise. La acest nivel, *managementul educațional valorifică* cerințele promovate de *managementul politologic (politic)*, adaptate la specificul sistemului și ale procesului de învățământ care are o misiune pe termen lung, determinată de funcția sa generală de formare și dezvoltare a *educaților* în vederea integrării lor optime mai întâi într-o nouă treaptă școlară, ulterior în viața socială – comunitară, profesională, culturală, politică etc.

5. *Conducerea inovatoare*. Aceasta implică raportarea la resursele *creativității* existente în cadrul oricărei organizații activate la nivelul unor echipe de cercetare operațională, disponibile, în mod special, în cadrul activităților *metodice*, organizate de comisiile și catedrele *metodice*, la nivel local, dar și teritorial și național, cu deschideri multiple și spre proiecte internaționale. La acest nivel, *managementul educațional valorifică* cerințele promovate de *managementul psihosocial*, adaptate la specificul sistemului și ale procesului de învățământ.

O astfel de abordare *multinivelară*, complexă și deschisă, *interdisciplinar*, *pluridisciplinar* și *transdisciplinar*, conferă *managementului educației* un loc și un statut special în sistemul actual al *științelor educației*.

Poziția *managementului educației* este situată în zona *științelor educației* cu caracter *aplicativ*, care au ca obiect de studiu *conducerea eficientă a sistemului de învățământ* în ansamblul său și a organizațiilor / instituțiilor sale reprezentative (școlile de toate tipurile și de toate nivelurile), dar și a activităților pedagogice (de cercetare, de educație, de formare profesională, de instruire, de proiectare curriculară, didactică, educativ, ludică, metodică; școlară, extrașcolară etc.), concepute și realizate în cadrul procesului de învățământ în context deschis [2, p. 223-232].

Bibliografie

1. Cojocaru V., Sacaliuc N. Management educațional. Chișinău: Cartea Moldovei, 2013. ISBN 978-9975-60-061-3.
2. Cristea S. Dicționar de pedagogie. București: Litera Internațional, 2000. ISBN 9975-74-248-3.
3. Cristea S. Managementul organizației școlare, ediția a doua revăzută și adăugită. București: Editura Didactică și Pedagogică, RA., 2003. ISBN 9733027634.
4. Drucker P. Management. Eficiența factorului decizional. Deva: Editura Destin, 1994.
5. Fayol H. Administration industrielle et generale. Paris: Edition Dunod, 1964.
6. Malcolm P. Introducere în management. București: Editura Alternative, 1994.
7. Nicolescu O. Management. București: Editura Economica, 1995. ISBN 9735902419.
8. Noveanu E., Potolea D. Științele educației. Dicționar Enciclopedic, Vol. II. București: Editura Sigma, 2008. ISBN 978-973-649-395-9.
9. Olaru M. Managementul calității. București: Editura Economica, 1995. ISBN 973-9188-06-697.
10. Taylor F. The Principles of Scientific Management. New York: Harper Row, 1971. ISBN 10: 0-9823618-4-X.
11. Vlăsceanu M. Psihosociologia organizațiilor și conducerii. București: Editura Paideia, 1993. ISBN 973-9131-00-X.
12. Warren B. Câteva adevăruri despre conducere. In: Sinteza, 1992, nr. 90. p. 15.